

DZIAŁALNOŚĆ SZKOLENIOWA MAZOWIECKIEGO OŚRODKA DORADZTWA ROLNICZEGO W WARSZAWIE, W REGIONIE SIEDLECKIM

Marek Niewęglowski

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Abstrakt. Celem badań była diagnoza potrzeb rolników w zakresie kursów i szkoleń prowadzonych przez Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie na terenie wschodniej części województwa mazowieckiego, w regionie siedleckim. Zankietowano 184 rolników, którzy mieli do wyboru 21 obszarów szkoleniowych oraz cztery typy szkolenia. Na podstawie wyników ankiety stwierdzono, że rolnicy ogółem wybrali 1015 razy z zaproponowanych tematów i typów szkoleniowych. Jeden ankietowany średnio był zainteresowany ponad pięcioma zakresami tematycznymi szkoleń. Spośród wyodrębnionych czterech grup tematycznych największym zainteresowaniem cieszyły się tematy z ogólnej produkcji rolniczej wybierane 324 razy. Na kolejnych miejscach znalazły się nowe technologie produkcji rolniczej 280 razy i ekonomika produkcji rolniczej 277 razy. Najmniejsze zainteresowanie towarzyszyło zagadnieniom związanym z agroturystyką oraz produktami regionalnymi i tradycyjnymi 134 razy.

Słowa kluczowe: szkolenia, doradztwo, gospodarstwo rolne, region siedlecki

WSTĘP

Doradztwo dla rolników, z ramienia państwa, zgodnie z Ustawą o jednostkach doradztwa rolniczego, świadczą ośrodki doradztwa rolniczego [Ustawa... 2004]. W ostatnich latach, coraz większego znaczenia nabiera też doradztwo komercyjne. Głównie jest ono reprezentowane przez firmy prywatne. Takie doradztwo świadczą coraz częściej również firmy handlowe, które zajmują się dystrybucją maszyn rolniczych, pasz, środków ochrony roślin czy nawozów. Ich doradztwo skupia się przede wszystkim na za-

gadnieniach dotyczących branży, którą się zajmują. Coraz częściej zdarza się jednak, że świadczą też inne usługi, np. związane z wypełnianiem wniosków o dopłaty obszarowe i działania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), szkolenia stosowania środków ochrony roślin itp.

Na obszarze województwa mazowieckiego instytucją, która ma w swoich zadaniach świadczenie usług doradczych dla rolników jest Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Warszawie (MODR). MODR jest samorządową wojewódzką osobą prawną, działającą na podstawie Ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego [Ustawa... 2004] oraz statutu nadawanego przez Sejmik Województwa Mazowieckiego, któremu podlega od 1 sierpnia 2009 roku [Statut... 2010].

Działalność doradcza MODR w głównej mierze jest ukierunkowana na poprawę konkurencyjności polskiego sektora rolnego, warunków pracy i życia na polskiej wsi oraz podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszarów wiejskich województwa mazowieckiego. Kierunki działania Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego wynikają ze strategii rozwoju Mazowsza, PROW 2007-2013, oraz obecnych potrzeb i oczekiwań społeczności wiejskiej. W realizacji zadań Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego współpracuje m.in. z: instytucjami administracji rządowej i samorządowej, organizacjami rolników, placówkami naukowo-badawczymi, szkołami oraz placówkami oświatowymi [Niewęglowski 2011].

Dynamiczne przemiany, związane z przekształceniami ustrojowymi oraz społeczno-gospodarczymi, mające wpływ na poziom rozwoju rolnictwa, powodują potrzebę dostosowania doradztwa rolniczego do aktualnych potrzeb. Zmiany te powodują ewolucję potrzeb klientów ośrodków doradczych. Pociąga to za sobą przekształcenia organizacji, zakresu działania i finansowania doradztwa rolniczego. Wobec takich zmian gospodarki żywnościowej, ośrodki wyspecjalizowane w doradztwie rolniczym są inspirowane do tego, by dostosowywać zakres swoich działań do zmieniających się potrzeb rolników [Kujawiński 2012, Zawisza 2012].

Celem podjętych badań była identyfikacja potrzeb szkoleniowych rolników ze wschodniej części Mazowsza, z regionu siedleckiego. Szczególną uwagę zwrócono na określenie oczekiwań w zakresie tematycznego obszaru działalności szkoleniowej MODR preferowanej przez właścicieli gospodarstw rolnych.

MATERIAŁ I METODY

Postawiony cel pracy zrealizowano na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w czwartym kwartale 2012 roku, które dotyczyły producentów rolnych z regionu siedleckiego. Teren ten obejmował powiaty: siedlecki, łosicki, sokołowski, węgrowski, miński i garwoliński w województwie mazowieckim. Badana próba liczyła 184 gospodarstwa i została ustalona w drodze losowego doboru prostego. Analizowane gospodarstwa leżą na obszarze typowo rolniczym z gospodarstwami o małej, średniej i dużej powierzchni. Na tym terenie usługi doradcze dla rolników świadczy MODR w Warszawie Oddział Siedlce oraz prywatne podmioty.

Badano, jakie są oczekiwania rolników w zakresie szkoleń i kursów w czterech grupach tematycznych: produkcji rolniczej, nowych technologii produkcji rolniczej, ekonomiki rolnictwa i agroturystyki oraz produktu regionalnego i tradycyjnego.

W badaniach zastosowano metodę ankietową. Ankietowani odpowiadali na pytania zamknięte, z możliwością wielokrotnego wyboru oraz pytania otwarte zawarte w kwestionariuszu.

W pracy wykorzystano też część wyników badań rolników, które były prowadzone w 2011 roku i dotyczyły zmian zachodzących w doradztwie rolniczym w opinii rolników regionu siedleckiego [Niewęglowski 2012]. Obszar i grupa docelowa ankietowanych w obu badaniach były podobne.

WYNIKI BADAŃ

Przemiany społeczno-polityczne końca XX wieku oraz integracja Polski z Unią Europejską przyniosły duże zmiany w sektorze rolnictwa. Zwiększyły one także zapotrzebowanie na nowoczesną wiedzę, według badań z 2011 roku, prowadzonych w gospodarstwach regionu siedleckiego, dotyczących zmian zachodzących w doradztwie rolniczym, w opinii rolników [Niewęglowski 2012]. Źródłem profesjonalnej informacji dla rolników najczęściej były: fachowa prasa, Internet i telewizja (87,8%), państwowe i prywatne ośrodki doradztwa (46,1%), sąsiedzi (28,9%) oraz wiedza wyniesiona ze szkoły (12,8%). Ankietowani wskazywali, że informacje uzyskane w prasie, telewizji czy Internecie inspirowały ich do poszukiwania bardziej szczegółowych informacji na konkretny temat w innych źródłach.

Zainteresowanie rolników dotyczyło głównie tematów związanych z przystąpieniem Polski do UE (73,3%) oraz doradztwem technologicznym i technicznym (57,8%). Pozostałe potrzeby w zakresie usług związanych z doradztwem marketingowym, przedsiębiorczością czy ekonomiczno-organizacyjnym stanowiły łącznie 51,6%. Największe zainteresowanie informacjami związanymi z akcesją Polski z Unią Europejską wynikało z potencjalnych korzyści dla producentów rolnych, dotyczących pozyskiwania pieniędzy z funduszy unijnych.

Ankietowani jako najbardziej oczekiwane formy pomocy wymieniali porady indywidualne – 79,4% oraz kursy i szkolenia – 76,7%. Ponad 32,2% producentów rolnych wymieniło także broszury i ulotki jako oczekiwaną formę pomocy ze strony doradców. Duże zainteresowanie ankietowani zwrócili także na targi rolnicze – 28,3%. Pozostałe stanowiły mniejszy odsetek udzielanych odpowiedzi.

Wyniki badań z 2011 roku były inspiracją do przeprowadzenia kolejnych, uszczegółwiających potrzeby szkoleniowe rolników, wskazane przez ponad 76% ankietowanych. Badaniami w 2012 roku objęto 184 rolników z tego samego obszaru co rok wcześniej. Większość ankietowanych stanowili mężczyźni – 58,7%, wobec 41,3% kobiet. Podział ze względu na wiek ankietowanych wyglądał następująco: do 40 roku życia – 47,3% i powyżej 40 roku życia – 52,7%.

Wyniki przeprowadzonych badań przedstawiono w czterech grupach tematycznych: produkcji rolniczej, nowych technologii produkcji rolniczej, ekonomiki produkcji rolniczej, agroturystyki oraz produktu regionalnego i tradycyjnego. Ankietowani mieli do wyboru 21 obszarów szkoleniowych oraz cztery typy szkolenia. Były to: szkolenia –

zorganizowane jednodniowe zajęcia ze szkolenymi, kursy – kilkudniowe stacjonarne spotkania, warsztaty – praktyczne zajęcia i pokazy oraz szkolenia wyjazdowe – spotkania odbywające się poza miejscem zamieszkania i pracy. Ogółem, na zaproponowane tematy i typy szkoleniowe ankietowani zgłosili zapotrzebowanie 1015 razy, z czego wynika, że jeden ankietowany był średnio zainteresowany ponad pięcioma zakresami tematycznymi szkoleń. Spośród wyodrębnionych czterech grup tematycznych największym zainteresowaniem cieszyły się tematy z ogólnej produkcji rolniczej, wybierane 324 razy. Następnie ankietowani wybierali nowe technologie produkcji rolniczej – 280 razy i ekonomikę produkcji rolniczej – 277 razy. Najmniejszym zainteresowaniem cieszyły się zagadnienia związane z agroturystyką oraz produktami regionalnymi i tradycyjnymi – 134 razy.

W grupie z zakresu produkcji rolniczej (tab. 1.) ujęto następujące obszary szkoleniowe: Wspólna Polityka Rolna po 2013 roku, *Cross-compliance*, Programy rolnośrodowiskowe, Ochrona środowiska, PROW 2007-2013 i inne.

Tabela 1. Potrzeby szkoleniowe rolników regionu siedleckiego z zakresu produkcji rolniczej
Table 1. Training needs of farmers of Siedlce region in the field of agricultural production

Wyszczególnienie Specification	Szkolenia Trainings		Kursy Courses		Warsztaty Workshops		Szkolenia wyjazdowe Away trainings	
	liczba number	%	liczba number	%	liczba number	%	liczba number	%
Wspólna Polityka Rolna po 2013 Common Agricultural Policy after 2013	87	47,3	0	0,0	2	1,1	0	0,0
<i>Cross-compliance</i>	51	27,7	10	5,4	7	3,8	6	3,3
Programy rolnośrodowiskowe Agri-environment programme	56	30,4	4	2,2	5	2,7	2	1,1
Ochrona środowiska Environment protection	26	14,1	5	2,7	0	0,0	6	3,3
PROW 2007-2013 Program of Rural Areas Development 2007-2013	26	14,1	3	1,6	1	0,5	0	0,0
Inne Other	9	4,9	16	8,7	0	0,0	2	1,1
Razem In total	255	138,6	38	20,7	15	8,2	16	8,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie badań ankietowych.
Source: own calculations based on the survey research.

Ankietowani najbardziej są zainteresowani szkoleniami z zakresu Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 roku. Takie szkolenia wybrałoby 48,4% badanych i głównie powinny to być szkolenia jednodniowe. Dużym zainteresowaniem cieszyłyby się także szkolenia z programów rolnośrodowiskowych (36,4%) oraz dostosowania gospodarstwa do wymogów wzajemnej zgodności *cross-compliance* (40,2%). Kolejne dwa obszary: ochrona

środowiska w gospodarstwie rolnym i PROW 2007-2013, miały mniejsze zainteresowanie, odpowiednio 20,1% i 16,2%. Z ochrony środowiska w gospodarstwie rolnym badani byli zainteresowani tematami z zakresu ograniczania zanieczyszczeń czy alternatywnych źródeł energii. Natomiast z PROW 2007-2013 głównie chodziło o możliwości korzystania z dofinansowania w ramach działań, np. modernizacja gospodarstw, ułatwianie startu młodym rolnikom, emerytury, renty strukturalne, różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej. Inne propozycje (14,7%) obejmowały różne zagadnienia, np. renty i emerytury rolnicze, wyjazdy na wystawy rolnicze, szkolenia dotyczące stosowania środków ochrony roślin z użyciem opryskiwaczy, kursy kulinarne itp.

Kolejna grupa objęła następujące obszary szkoleniowe: produkcji rolnej z zakresu nowych technologii produkcji roślinnej, zwierzęcej, metodami alternatywnymi, warzywniczej, ogrodniczej oraz budownictwo inwentarskie (tab. 2).

Tabela 2. Potrzeby szkoleniowe rolników regionu siedleckiego z zakresu nowych technologii produkcji rolniczej

Table 2. Training needs of Siedlce region farmers in the field of new agricultural production technology

Wyszczególnienie Specification	Szkolenia Trainings		Kursy Courses		Warsztaty Workshops		Szkolenia wyjazdowe Away trainings	
	liczba number	%	liczba number	%	liczba number	%	liczba number	%
Produkcja roślinna Crop production	43	23,4	2	1,1	10	5,4	15	8,2
Produkcja zwierzęca Animal production	56	30,4	7	3,8	17	9,2	22	12,0
Produkcja metodami alternatywnymi Production using alternative methods	22	12,0	5	2,7	2	1,1	4	2,2
Produkcja warzywnicza Vegetable production	11	6,0	3	1,6	4	2,2	5	2,7
Produkcja ogrodnicza Horticulture production	8	4,4	2	1,1	4	2,2	11	6,0
Budownictwo inwentarskie Farm building	16	8,7	2	1,1	3	1,6	6	3,3
Razem In total	156	84,8	21	11,4	40	21,7	63	34,2

Źródło: obliczenia własne na podstawie badań ankietowych.
Source: own calculations based on the survey research.

Wśród szkoleń z nowych technologii produkcji rolniczej największym zainteresowaniem ankietowanych cieszyły się szkolenia z zakresu produkcji zwierzęcej (55,4%) i roślinnej (38,1%). Na kolejnym miejscu znalazła się produkcja metodami alternatywnymi – 18%. Mniejszym zainteresowaniem cieszyły się pozostałe propozycje: produkcja warzywnicza – 12,5%, ogrodnicza – 13,7% oraz budownictwo inwentarskie –

14,7%. W tej grupie szkoleń preferowano szkolenia jednodniowe (84,8% wskazań) oraz wyjazdowe (34,2%).

Grupa szkoleń z zakresu ekonomiki produkcji rolniczej obejmowała następujące obszary szkoleniowe: Podatki i ubezpieczenia w rolnictwie, Rachunkowość rolna, Programy komputerowe w gospodarstwie rolnym, Ekonomika w gospodarstwie rolnym oraz Prawne wymogi prowadzenia produkcji rolnej i sprzedaży produktów (tab. 3).

Tabela 3. Potrzeby szkoleniowe rolników regionu siedleckiego z zakresu ekonomiki produkcji rolniczej
Table 3. Training needs of Siedlce region farmers in the field of economics of agricultural production

Wyszczególnienie Specification	Szkolenia Trainings		Kursy Courses		Warsztaty Workshops		Szkolenia wyjazdowe Away trainings	
	liczba number	%	liczba number	%	liczba number	%	liczba number	%
Podatki i ubezpieczenia w rolnictwie Taxes and insurance in agriculture	87	47,3	2	1,1	3	1,6	0	0,0
Rachunkowość rolna Agricultural accountancy	58	31,5	11	6,0	4	2,2	1	0,5
Programy komputerowe w gospodarstwie rolnym Computer programmes in a farm	30	16,3	21	11,4	11	6,0	2	1,1
Ekonomika w gospodarstwie rolnym Economics on a farm	13	7,1	3	1,6	1	0,5	0	0,0
Prawne wymogi prowadzenia produkcji rolnej i sprzedaży produktów Legalities of farm production and trade	22	12,0	3	1,6	2	1,1	3	1,6
Razem In total	210	114,1	40	21,7	21	11,4	6	3,3

Źródło: obliczenia własne na podstawie badań ankietowych.
Source: own calculations based on the survey research.

Wśród zagadnień ekonomiki produkcji rolniczej największe zainteresowanie ankietowani zwracali na szkolenia z zakresu podatków i ubezpieczeń w rolnictwie (50%) oraz z rachunkowości rolnej (40,2%) i korzystania z programów komputerowych (34,8%). Prawne wymogi prowadzenia produkcji rolnej i sprzedaży produktów (16,3%) oraz ekonomika w gospodarstwie (9,2%) nie budziły już tak dużego zainteresowania. Ankietowani najchętniej uczestniczyliby w szkoleniach jednodniowych.

Ostatnia grupa szkoleń z zakresu agroturystyki oraz produktu regionalnego i tradycyjnego obejmowała następujące obszary szkoleniowe: Podstawy agroturystyki i turystyki wiejskiej, Agroturystyka i turystyka wiejska – dla osób już prowadzących działalność, Produkt regionalny i tradycyjny – promocja, przygotowanie i sprzedaż, Produkt regionalny i tradycyjny – identyfikacja i rejestracja (tab. 4).

Tabela 4. Potrzeby szkoleniowe rolników regionu siedleckiego z zakresu agroturystyki oraz produktu regionalnego i tradycyjnego

Table 4. Training needs of Siedlce region farmers in the field of agritourism and regional and traditional products

Wyszczególnienie Specification	Szkolenia Trainings		Kursy Courses		Warsztaty Workshops		Szkolenia wyjazdowe Away trainings	
	liczba number	%	liczba number	%	liczba number	%	liczba number	%
Podstawy agroturystyki i turystyki wiejskiej Basis of agritourism and rural tourism	20	10,9	4	2,2	3	1,6	10	5,4
Agroturystyka i turystyka wiejska – dla osób już prowadzących działalność Agritourism and rural tourism – for people already running business	4	2,2	2	1,1	11	6,0	15	8,2
Produkt regionalny i tradycyjny – promocja, przygotowanie i sprzedaż Regional and traditional product – preparation and selling	14	7,6	3	1,6	15	8,2	5	2,7
Produkt regionalny i tradycyjny – identyfikacja i rejestracja Regional and traditional product – identification and registration	8	4,4	4	2,2	13	7,1	3	1,6
Razem In total	46	25,0	13	7,1	42	22,8	33	17,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie badań ankietowych.
Source: own calculations based on the survey research.

Wśród szkoleń z zagadnień agroturystyki oraz produktu regionalnego i tradycyjnego ankietowani najbardziej koncentrowali się na szkoleniach z zakresu podstaw agroturystyki i turystyki wiejskiej (20,1%) oraz dla prowadzących taką działalność (17,5%). Ponad 20,1% badanych było zainteresowanych promocją, przygotowaniem i sprzedażą produktów regionalnych i tradycyjnych, a 15,3% identyfikacją i rejestracją takich produktów, np. wpisem na „Listę produktów tradycyjnych” czy „Sieć dziedzictwa kulinarnego Mazowsza”. W tej grupie wszystkie typy szkoleń jednodniowych cieszyłyby się podobną uwagą (17,9-25%). Tylko szkolenia kilkudniowe miałyby mniejsze powodzenie (7,1%).

PODSUMOWANIE

Badania ankietowe pokazują, na jakie zagadnienia szkoleniowe powinni zwracać szczególną uwagę pracownicy doradztwa rolniczego. Trafne rozpoznanie potrzeb szkoleniowych to warunek dobrej motywacji i zaangażowania rolników w proces szkolenia.

Badania wskazują, w jakich aspektach zasobów informacji rolnicy czują deficyt własnych umiejętności i wiedzy oraz czego i na jakich szkoleniach chcieliby się nauczyć.

Rolnicy regionu siedleckiego mają świadomość konieczności podnoszenia oraz aktualizacji wiedzy i umiejętności za pomocą szkoleń. Sprzyja temu proces doskonalenia produkcji rolniczej w gospodarstwach. Rosnąca koncentracja i specjalizacja zwiększają zapotrzebowanie na fachową wiedzę w procesie wdrażania postępu biologicznego związanego z nowymi odmianami roślin i rasami zwierząt. Od tego są uzależnione wyniki produkcyjne i ekonomiczne uzyskiwane przez gospodarstwa.

Reasumując, rolnicy najbardziej byli zainteresowani szkoleniami w zakresie: produkcji zwierzęcej – 55,4% ankietowanych, podatków i ubezpieczeń – 50%, Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 roku – 48,4%, rachunkowości rolnej – 40,2%, wymogów wzajemnej zgodności *cross-compliance* – 40,2%, produkcji roślinnej – 38,1%, prowadzenia działalności agroturystycznej – 37,6% oraz programów rolnośrodowiskowych – 36,4%. Wśród typów szkoleń dominowały szkolenia jednodniowe, które na ogólną liczbę 1015 wskazań były wybierane 667 razy.

Analiza materiału badawczego dostarcza potrzebnych informacji pozwalających odpowiednio ukierunkować działania MODR w aspekcie przygotowywanych szkoleń. Trafne określenie potrzeb szkoleniowych pozwala efektywnie wykorzystać czas doradców i dostarczyć wiedzę potrzebną rolnikowi.

LITERATURA

- Kujawiński W., 2012. Metodyka działalności upowszechnieniowej publicznej rolniczej organizacji doradczej. CRR w Brwinowie, Oddział Poznań, Poznań.
- Niewęglowski M., 2011. Rola ośrodków doradztwa rolniczego w kształtowaniu konkurencyjności gospodarstw rolnych. Polskie Stowarzyszenie Zarządzania Wiedzą, Ser. Studia i Materiały 43, 123-131.
- Niewęglowski M., 2012. Changes in agricultural advisory in opinion of farmers from the region of Siedlce. Ann. Pol. Assoc. Agric. Agribus. Econ. 14, 6, 191-195.
- Statut Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Warszawie. 2010. Uchwała Nr 55/10 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 22 marca 2010 r., Warszawa [materiał wewnętrzny].
- Ustawa o jednostkach doradztwa rolniczego z dnia 22 października 2004 r. 2004. Dz. U. Nr 251, poz. 2507, ze zm.
- Zawisza S., 2012. Przemiany systemu doradztwa rolniczego w Polsce w świetle potrzeb doradczych mieszkańców wsi. Zag. Doradz. Roln. 3, 20-34.

TRAINING ACTIVITIES IN THE SIEDLCE REGION OF THE MAZOWIECKI AGRICULTURAL ADVISORY CENTRE IN WARSAW

Summary. The aim of the study was to diagnose the needs of farmers within the scope of the training courses conducted by the Mazowiecki Agricultural Advisory Centre in Warsaw in the eastern part of the Mazowieckie Province, in the region of Siedlce. 184 farmers, who had 21 areas of training and four types of training to choose from, were questioned. Based on the survey results, it was found that farmers chose a total of 1015 times

from the proposed themes and types of training. One respondent was interested, on average, in more than 5 ranges of thematic training. Of the four isolated thematic groups the most popular were subjects on general agricultural production, chosen 324 times. This was followed by the new technologies of agricultural production 280 times and economics of agricultural production 277 times. The slightest interest was observed in the issues related to agritourism and regional and traditional products, 134 times.

Key words: training, advisory, farm, Siedlce region

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 25.03.2013

Do cytowania – For citation: Niewęglowski M., 2013. Działalność szkoleniowa Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Warszawie, w regionie siedleckim. J. Agribus. Rural Dev. 2(28), 195-203.